JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Základní italská terminologie v oblasti módy

Vedoucí práce: doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.

Autor práce: Michaela Vaňková

Studijní obor: Italský jazyk

Ročník: 5.

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice ……. Vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Velmi děkuji doc. Mgr. Pavlu Štichauerovi, Ph.D. za pomoc při zpracovávání mé bakalářské práce.

ANOTACE

Michaela Vaňková

Základní italská terminologie v oblasti módy

Cílem této bakalářské práce je shrnutí základního italského lexika z oblasti oděvů a doplňků. Práce se zabývá prvky složení italské slovní zásoby a slovotvornými procesy, které se v této terminologii užívají. Velmi stručně je zde uvedeno italské lexikum z konkrétních historických období, ve větší míře pak současné lexikum oděvů a také lexikum z oblasti sportu.

Klíčová slova: móda, slovní zásoba, lexikum, slovotvorba, oblečení, etymologie

Vedoucí práce: doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.

ANNOTATION

Michaela Vaňková

Basic Italian Vocabulary in the Area of Fashion

The aim of this bachelor thesis is an overview of the basic Italian vocabulary used in the area of clothing and accessories. The thesis deals with elements of composition of Italian vocabulary and word-forming processes that are used in this terminology. It briefly describes the italian vocabulary of specific historical period and extensively describes contemporary vocabulary of clothes and vocabulary in the area of sport.

Key words: mode, vocabulary, lexicon, word-formation, clothes, etymology

Supervisor: doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.

OBSAH

ÚVOD……8

1. SLOŽENÍ ITALSKÉ SLOVNÍ ZÁSOBY……..9

1.1. Slova zděděná……9

1.2. Slova knižní.……...9

1.3. Novotvary – Derivace, Kompozice a Víceslovná pojmenování……10

1.3.1. Derivace……..10

1.3.2. Kompozice……..10

1.3.3. Víceslovná pojmenování……12

1.4. Výpůjčky……13

2. ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE ODĚVŮ V HISTORII A RŮZNÝCH KULTURÁCH……14

2.1. Řecko a Řím……..14

2.2. Dálný východ……14

2.3. Baroko……15

2.4. Francouzská móda za vlády Ludvíka XVI. (1774 – 1792)……15

3. TERMINOLOGIE ZÁKLADNÍCH ODĚVŮ SOUČASNOSTI……16

3.1. Horní část oděvů……...16

3.2. Dolní část oděvů……19

3.3. Šaty……21

3.4. Spodní prádlo……22

3.5. Obuv……...24

3.6. Doplňky……..28

4. SPECIFICKÉ ODĚVY……31

4.1. Hokejové oděvy……31

4.1.1. Dolní část oděvu……31

4.1.2. Obuv……31

4.1.3. Doplňky……...32

4.2. Fotbalové oděvy……33

4.2.1. Horní část oděvu……33

4.2.2. Dolní část oděvu……34

4.2.3. Obuv……34

4.3. Vojenské oděvy……..34

4.3.1. Horní část oděvu……34
4.3.2. Dolní část oděvu……35
4.3.3. Obuv……35
4.3.4. Doplňky……...35
4.4. Ostatní……35
4.4.1. Horní části oděvu……...35
4.4.2. Dolní části oděvu……37
4.4.3. Doplňky……...38
5. SHRNUTÍ……38
6. SLOVNÍČEK……...43
ZÁVĚR……...47
RIASSUNTO……..48
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY……..49

ÚVOD

Téma této bakalářské práce jsem si vybrala ze dvou důvodů. Zaprvé proto, že se již více než dvanáct let pohybuji v módním průmyslu a za druhé proto, že Itálie a italština je mi blízká. Dále také kvůli mému zájmu o způsoby obohacování slovní zásoby.

Obecně se tato práce zabývá italským lexikem a etymologií názvů z oblasti módy a řeší se zde vznik slov pomocí slovotvorných prostředků.

V teoretické části se první kapitola bude nazývat „***Složení italské slovní zásoby“*** a bude mít čtyři hlavní části, nejužívanější způsoby jak obohatit italskou slovní zásobu. První část se bude zabývat **slovy zděděnými**, kde stručně popíšu typ těchto slov a uvedu příklady. Další, druhou částí budou **slova knižní**, kde taktéž popíšu tento zdroj lexika a opět uvedu příklady hláskových změn. Třetí, pro tuto práci nejdůležitější částí, se budu zabývat podrobněji. Budu se zabývat následujícími slovotvornými prostředky:

- **Derivací** -> tento slovotvorný proces popíšu a uvedu nejčastější sufixy deminutiv a augmentativ
- **Kompozicí** -> opět popíšu o jaký proces se jedná a rozdělím kompozita na tři hlavní skupiny (koordinační, subordinační, atributivní), které opět popíšu a uvedu zde kompozitní schémata všech možných kombinací.
- **Víceslovná pojmenování** -> jako první opět definuji, co to jsou víceslovná pojmenování a podobně jako u kompozit je rozdělím na tři typy (koordinační, subordinační a atributivní), taktéž uvedu veškerá možná schémata kombinací tohoto typu slovotvorby a uvedu příklady.

Poslední, čtvrtou částí budou **výpůjčky**, které rozdělím na tři typy a to na:

- **Nepřizpůsobené**
- **Přizpůsobené**
- **Kalky** (sémantické a formální)

U každé z těchto tří kategorií uvedu příklady.

V praktické části se již budu zabývat konkrétními módními termíny a to nejprve z oblasti různých kultur a historie, kde zmíním názvy oděvů, či doplňků, které se v současnosti v italštině stále používají.

Dále bude následovat kapitola, ve které se zabývám základními názvy oděvů a doplňků v současné italštině a řeším jejich původ či slovotvorný proces kterým vznikli a poté se zaměřuji na oděvy v konkrétních profesích, nebo sportovních odvětvích. Rozdělím každou kategorii na horní části oděvu, dolní části oděvu, a doplňky, a taktéž budu popisovat, jak tato slova vznikla. Pokud se bude jednat o slovotvorný proces *kompozice* nebo *víceslovná pojmenování,* tak uvedu i schéma daného kompozita nebo pojmenování.

Ve předposlední kapitole této bakalářské práce bude souhrn použitých názvů a seřazení způsobů obohacení italské slovní zásoby od nejužívanějších, po typy nejméně používané v oblasti módy (resp. této práce).

Poslední kapitolou bude italsko-český slovníček vztahující se k této bakalářské práci.

1. SLOŽENÍ ITALSKÉ SLOVNÍ ZÁSOBY

1.1. SLOVA ZDĚDĚNÁ

Italské lexikum je z části složeno ze slov zděděných, což jsou slova, která pochází z lidové latiny a prošla ústním podáním. U některých slov nedošlo ke změně původní podoby (rosa, amare, bene, atd.), ale u mnoha dalších slov zděděných z latiny došlo k hláskovým změnám (srov. Hamplová, S. 2004, s. 370):

habere – avere (mít)	mensis – mese (měsíc)
civitas – città (město)	dominam – donna (žena)

1.2. SLOVA KNIŽNÍ

Kromě slov zděděných je lexikum tvořeno také "**slovy knižními**", která do už existující italštiny byla vzata z latiny nebo řečtiny přímo, tudíž neprošla ústním podáním. Z toho důvodu u těchto slov nejsou tak velké hláskové změny (srov. Hamplová, S. 2004, s. 370):

causa – causa (příčina)	globus – globo (globus)
fluvialis – fluviale (říční)	protagonista – protagonista (protagonista)

1.3. NOVOTVARY - DERIVACE, KOMPOZICE A VÍCESLOVNÁ POJMENOVÁNÍ

Způsobem obohacování slovní zásoby je tvoření novotvarů a to prostřednictvím derivace a kompozice, což jsou v současné době nejvyužívanější slovotvorné prostředky tvoření nových slov, a víceslovnými pojmenováními.

1.3.1. Derivace

V případě derivace jde o připojování afixů k základu slova (bázi), kdy základem mohou být lexikální kategorie: substantivum, adjektivum a sloveso, výstupní kategorií pak může být kromě zmíněných lexikálních kategorií také adverbium (srov. Štichauer, P. 2007, s. 27).

V této bakalářské práci se budu zabývat v rámci derivace především připojováním afixů (morfologické jednotky připojující se k základu slova) k bázi a typem afixu. Významově nejdůležitější pak pro tuto práci bude typ sufixace nazývaný „alterace“, při které nedochází ke změně báze, ale pouze k její modifikaci. Podle druhu alternačního sufixu pak vznikají například deminutiva (slova zdrobnělá) nebo augmentativa (slova zveličelá), jejichž sufixy se řadí do kategorie *kvantitativních*. Pomocí tohoto slovotvorného procesu se následně vytvářejí tzv. *hyponyma*, tj. slova podřazená.

U deminutiv se mohou objevit čtyři přípony (sufixy ***modifikační***) -> -ino; -etto, -ello, -uccio/-uzzo, kdy sufix **–ino** je příponou v italštině nejrentabilnější a původem se řadí do oblasti Toskánska, **-etto** je charakteristický pro severní Itálii a **–ello** patří do oblasti jižní Itálie.

Pro augmentativa se pak v italštině užívá jediný možný sufix **–one** (srov. Štichauer, P. 2007, s. 70).

1.3.2. Kompozice

Kompozice je slovotvorný proces, který pro aktuální italskou slovní zásobu není příliš běžný a častěji se využívá procesu derivace a víceslovných pojmenování (juxtapozice). Při kompozici (skládání slov) dochází ke spojení dvou slov v jedno a vzniká tak kompozitum. Složkami kompozit mohou být jakékoliv plnovýznamové slovní druhy (substantiva, adjektiva, verba a adverbia), tzn., že jsou nositeli lexikálního významu. Hlavní výstupní kategorií pak jsou substantiva, následně adjektiva a verba.

Kompozita lze rozdělit na tři základní typy:

1. KOORDINAČNÍ – Složkami kompozit jsou stejné slovní druhy, které jsou na stejné úrovni – hlavami jsou tedy obě ze složek. Tento druh kompozit je v italštině nejméně zastoupen (srov. Štichauer, P. 2007, s. 78). Stejně jako následující dva typy kompozit i tato lze dále rozdělit na:

   a) *endocentrická*
   b) *exocentrická*.

V případě **a)** jde o kompozita se složkami N a A, kdy výstupní kategorií je opět buď N, nebo A -> $[N + N]_N$; $[A + A]_A$, přitom platí, že tato kompozita mají dvě hlavy (dvě řídící složky) a nelze tedy určit, která ze složek je významově důležitější. Obě mají stejnou úroveň.

U případu **b)** jsou možná schémata $[N + N]_N$; $[V + V]_V$, kdy jsou opět obě složky stejné lexikální kategorie, nicméně se tento druh kompozit považuje v dnešní italštině jako nedisponibilní slovotvorný prostředek (srov. Štichauer, P. 2007, s. 78).

2. SUBORDINAČNÍ – V těchto kompozitech již funguje jako hlava jen jedna složka a druhá složka je tzv. komplement. Za možné kombinace složek pak v tomto případě považujeme:

   a) hlava + příslovečné určení specifikační a naopak
      $[\underline{N} + N]_N$; $[N + \underline{N}]_N$
   b) přísudek + předmět $[V + N]_N$ (nejrentabilnější)
   c) přísudek + příslovečné určení $[V + Adv]_N$
   d) předložková syntagma $[P + N]_{Adv}$; $[P + N]_N$

   - přičemž platí, že v případě **a)** jde o kompozitum *subordinační-endocentrické* -> má hlavu vlevo nebo vpravo a u **b), c)** a **d)** *subordinační-exocentrické* kdy kompozitum hlavu nemá

3. ATRIBUTIVNÍ – V této kategorii kompozit lze jako složky použít pouze adjektiva (atribut) a substantiva $[A + N]_N$; $[N + A]_N$

- Také v tomto případě lze rozdělit kompozita na *endocentrická* a *exocentrická* a opět platí, že endocentrická mají hlavu, kterou je v tomto případě vždy substantivum a exocentrická hlavu nemají.

1.3.3. Víceslovná pojmenování

Víceslovná pojmenování jsou kategorií, která nás společně s kompozity bude v této práci zajímat nejvíce. V případě této skupiny již ale nejde o dva subjekty s vlastním lexikálním významem, ale o spojení, které funguje jako samostatná jednotka, neboli spojení s konkrétním významem.

Taktéž u tohoto slovotvorného prostředku budeme mít rozdělení na kategorie: *koordinační*, *subordinační* a *atributivní*. Dále se pak tyto jednotlivé kategorie budou dělit na *endocentrická* a *exocentrická*.

V rámci víceslovných pojmenování existuje osm typů (schémat), kdy mezi *koordinační* (bez ohledu na další dělení) se řadí $[N+N]_N$ a $[N+C+N]_N$, *subordinační* $[N+N]_N$, $[N+P+N]_N$, $[V+N]_V$, $[V+P+N]_V$, $[V+Adv]_V$ a $[V+A]_V$, a mezi *atributivní* $[N+A]_N$ a $[A+N]_N$.

Pokud se budeme zabývat dalším dělením, konkrétně na víceslovná pojmenování endocentrická, tak ve skupině *koordinačních* bude hlava buď vlevo, nebo na obou substantivech, u *subordinačních* vždy vlevo a u *atributivních* vždy na substantivu.

Štichauer (2007) ve své publikaci dále řeší různé typy soudržnosti víceslovných pojmenování, což ale pro tuto práci nebude tak významné. V případě že ano, tak se u konkrétního případu k této problematice vyjádřím.

Za zmínku ale jistě stojí problematika *flexe* víceslovných pojmenování, o které se samozřejmě dá uvažovat pouze ve spojitosti s endocentrickými formacemi (formace které mají hlavu – řídící jednotku). Proto si u každého víceslovného pojmenování endocentrického uvedeme příklad.

Za víceslovná pojmenování budu považovat především ta, kde je dané spojení již lexikalizováno a význam nelze odvodit z jednotlivých složek.

1.4. VÝPŮJČKY

Podobně jako slova knižní a zděděná jsou i jazykové výpůjčky součástí italské slovní zásoby. Mezi jazyky, ze kterých výpůjčky do italštiny přicházely, patří zejména latina (základ italštiny), francouzština a provensálština – tzv. galicismy (módní terminologie), a v současnosti především angličtina. Obecně se má za to, že italština, a jakékoliv jiné jazyky přebírají, neboli vypůjčují, termíny z jazyků jim blízkým a to zejména geograficky. Dalším aspektem je pak prestiž jazyka a vzájemné vztahy daných států.

Kromě vypůjčování slov z jiných států italština operuje i s výpůjčkami z jednotlivých italských regionů a to zejména z toho důvodu, že před sjednocením Itálie byly jednotlivé oblasti ovlivněny různými kulturami a vznikala tak nová slova, která se přizpůsobovala italštině. Po sjednocení se tato slova, pokud si to situace žádala, rozšířila do ostatních oblastí a regionů státu.

Výpůjčky se dělí do tří kategorií:

a) ***Nepřizpůsobené výpůjčky*** – slovo se nepřizpůsobilo italskému hláskovému systému a zachovalo si svou originální podobu

Příklad z Hamplové (2004):

Leader, shopping, jazz, sport

b) ***Přizpůsobené výpůjčky*** – tento typ výpůjček se italskému hláskovému systému již přizpůsobil a to zejména z toho důvodu, že tyto výpůjčky vznikaly v době, kdy bylo obvyklé přebírání prostřednictvím ústního podání.

Příklad z Hamplové (2004):

Paris -> Parigi ascenseur -> ascensore (výtah)

Jak také Hamplová (2004) uvádí, je dnes obvyklé vidět v italštině výpůjčku nepřizpůsobenou i přizpůsobenou se stejným významem:

Roastbeef – rosbif (roštěná)

c) *Kalky*

- *Formální* – vznikají přímým napodobením slova z cizího jazyka:

fuorilegge – outlaw (kriminálník) *superuomo* – Übermensch (nadčlověk)
pallacanestro – basketball schiaccianoci – nussknacker (louskáček)

- *Sémantické* – typ výpůjček, kdy slovo které již v italštině existuje, získá nový význam díky slovu z cizího jazyka, které je mu podobné:

  IJ - *magazzino* (skladiště) AJ – *magazine* (časopis)

  - Italština převzala z angličtiny význam slova a proto se italské *il magazzino* používá taktéž pro označení *časopisu*.

V následujících kapitolách se budu zabývat charakteristikou jednotlivých slov v oblasti módy, ale ještě před tím uvedu stručně historické souvislosti. V následující kapitole budou uvedeny názvy oděvů, které se v současné italské módní terminologii stále používají.

2. ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE ODĚVŮ V HISTORII A RŮZNÝCH KULTURÁCH

2.1. ŘECKO A ŘÍM

Typicky římským oděvem byla **tóga** (*la toga*), tvořena z látky šest až sedm metrů dlouhé a dva až dva a půl metrů široké. Měla obloukovitý tvar a omotávala se kolem těla tak, že se v přední části vytvořila kapsa nazývaná „sinus“. Paže zůstávaly volné. Tento oděv nosili lidé nepracující a to pouze na veřejnosti. Svobodní občané pod tógou nosili tuniku.

La toga je původem latinský název.

Tunika (*La tunica*) byl oděv, který se inspiroval řeckým chitónem a etruskou košilí. Jednalo se tedy o jeden kus látky sepnutý na ramenou s otvorem pro hlavu a paže. Byl sešit od boků až po chodidla. Pásek pak vytvářel na tunice mnoho záhybů.

Taktéž *la tunica* je latinského původu -> *TUNICA(M).*

2.2. DÁLNÝ VÝCHOD

Japonským národním oděvem je **kimono** (*il chimono).* Tento oděv je stejný jak pro ženy, tak pro muže s jediným rozdílem, že ženy kimono převazují tzv. **obi** (*l'obi*), což je velmi široký pás látky, který se uvazuje vzadu na mašli, či okrasný uzel. Kimono se váže zásadně levou stranou přes pravou.

V případě názvu ***il chimono*** se jedná o „přizpůsobenou výpůjčku“ z japonštiny -> KIMONO, a název ***l'obi*** je výpůjčkou nepřizpůsobenou -> OBI (japonština).

Tradiční japonskou obuví, která se používala hlavně ke kimonu, jsou typické **dřeváky** (*Gli zoccoletti*). Klapavé dřeváky mají platformu ve tvaru jakéhosi mostu s dvěma pásky z kůže, které vedou mezi palcem a ostatními prsty přes nárt až na zadní část boty.

Gli zoccoletti je název historicky přejatý z přímo z latiny, který prošel fonetickým vývojem -> SOCCULU(M).

2.3. BAROKO (Doba Ludvíka XIV.)

V baroku v letech 1620 – 1715 se přestaly používat obrovské konstrukce do šatů a dbalo se více na zdůraznění linií dámského těla. Důležitým módním prvkem byl **korzet** (*il corsetto*). Korzet se nosil hlavně kvůli zviditelnění dámských partií, ale také jako stahovací pás. Nedalo se v něm dýchat, a proto se ženy musely naučit dýchat jinak, než bylo obvyklé. V korzetu se nedalo ani posadit.

Lexikálně je název ***il corsetto*** přizpůsobenou výpůjčkou z francouzského jazyka -> CORSET, jež je derivací z francouzského zastaralého slova „CORS“.

2.4. FRANCOUZSKÁ MÓDA ZA VLÁDY LUDVÍKA XVI. (1774 – 1792)

Za vlády Ludvíka XVI. Se začaly nosit **fraky** (*la marsina*), které se ale nepoužívaly na královském dvoře (tam byly zavedeny až po roce 1780), byl vyroben převážně v tmavých barvách a nebyl moc zdobený, avšak v módě nezůstal příliš dlouho. Na konci vlády Ludvíka XVI. se ve velké míře začaly nosit **kšandy** (*le bretelle*). Jak uvádí Ludmila Kybalová ve své publikaci *Dějiny odívání – Baroko a rokoko*, začaly se používat jako běžná obuv holínky (*stivali di gomma*). Ty byly dříve určeny pouze pro jízdu na koni.

Název ***la marsina*** vznikl podle belgického vojevůdce J. de Marsina (1601 – 1673), který nosil právě frak.

Pokud jde o název ***le bretelle***, tak ten má původ ve staroněmeckém slovu BRITTIL.

3. TERMINOLOGIE ZÁKLADNÍCH ODĚVŮ SOUČASNOSTI

Po stručném uvedení názvů oděvů a doplňku, které mají původ v různých kulturách, se v této kapitole budu zabývat charakteristikou jednotlivých základních názvů oděvů, které jsem pro tuto bakalářskou práci vybrala. Kapitola je rozdělena na šest podkapitol a v každé z nich u daného názvu uvedu stručně jeho popis, popřípadě historické pozadí jeho vzniku a určím, do které kategorie z italské slovní zásoby patří.

3.1. HORNÍ ČÁSTI ODĚVŮ

La camicetta (halenka) – Dámská košile, nebo blůzka různých barev a tvarů. Lze ji nosit buď vykasanou z kalhot či sukně, nebo zastrkanou dovnitř. Výrobní materiály jsou různé.

Pomocí připojení sufixu *–etta* vzniklo deminutivum od slova *la camicia*. Jedná se tedy o derivaci.

La camicia (košile) – Vrchní část pánského i dámského oděvu, která zakrývá hrudník. Může mít krátké či dlouhé rukávy a různé variace límečků. Košile jsou známy již z dob antického Říma. Dříve je nosili pouze muži a byly jednou z hlavních částí oděvů, které se nosily. V 18. století k nim Ludvík XV. začal nosit kravatu. Prvotně tyto košile byly používány převážně jako spodní prádlo.

Název ***la camicia*** pochází původně z pozdní latiny -> CAMISIA(M).

La canotta (tílko, hovorově) (*la canottiera*) – Je to dámská i pánská část oblečení, bez rukávů, s velkým výstřihem a je přiléhavé. V zimě se používá jako spodní prádlo a v létě jako plnohodnotná náhrada za tričko. Jak je uvedeno na stránkách blog.oscalito.it, tak historický vznik tílka má více příběhů. Některé zdroje uvádí, že francouzský šlechtic Jean Des Frauches, který byl velmi cholerický, jednou v zápalu vzteku odtrhal od košile rukávy a límec a tím vzniklo tílko. Dalším příběh říká, že norský generál Henrik Brun si tílko vyrobil z rybí sítě.

Bez pochyb je ale jisté, že z etymologického hlediska je slovo „*la canotta"* odvozeno od italského názvu pro veslaře, což je „*il canottiere"*, kteří ho nosili při veslování, jelikož jim umožňovalo volný pohyb paží, na rozdíl od triček s rukávy, která jim paže upínala. Název *„il canottiere*" je ale původem z francouzštiny, tzn. galicismus, a je derivací od fr. slova *„canot"* – člun.

La giacca (sako, bunda) – Denně používaná vrchní část dámského i pánského oblečení. Již v antickém Římu muži oblékali oděv velmi podobný dnešní bundě, nebo saku, dovezený z Orientu. Nazývali ho „*vestis cenatoria*“.

Původem je název ***la giacca*** z francouzského slova JAQUE, které vzniklo pravděpodobně od jména Jacques, což byl rolník, který nosil právě tento typ oděvu.

- *Giacca monopetto a due bottoni* – Sako s jednořadým, svislým uspořádáním dvou knoflíků
- *Giacca monopetto a tre bottoni* – Sako s jednořadým, svislým uspořádáním tří knoflíků
- *Giacca doppio petto* – Sako s dvouřadým, svislým uspořádáním knoflíků
- *Giacca doppio petto collo a lancia* – Sako s dvouřadým, svislým uspořádáním knoflíků se špičatou klopou
- *Giacca a vento* – Větrovka
- *Giacca corta collo a scialle* – Krátké sako se šálovým límcem

La maglietta (tričko) – Často vyrobené z vlny nebo bavlny, občas užíváno jako spodní prádlo, ale běžně jako sportovní část oblečení. V italštině je, dle A. Donnanna, více používán název „t-shirt“. Poprvé se tričko objevilo ke konci 19. století a bylo určeno jako spodní prádlo. Nazývalo se buď „*maglia*“ nebo „*maglietta intima*“.

Název **la maglietta** je vytvořen pomocí modifikačního sufixu **-ETTO** (sufix, který nemění slovní druh základového slova, ale pouze mu přidává další významový odstín) přidaného k základnímu slovu ***la maglia***, které je původem pravděpodobně provensálské slovo MALHA, jež vzniklo z latinského MACULA(M). Tento typ sufixace je nazýván „alterací“.

Il maglione (svetr) – Svršek z tlusté a těžké pleteniny, který se obléká buď přes košili, nebo přes jiný lehčí svetřík. Svetr se poprvé objevil ve Francii kolem roku 1800, kdy ho na sobě nosívali pouliční prodejci česneku. Na konci 19. století se svetr stal běžným oblečením mezi sportovci a horaly, aby je ochránil před zimou.

Taktéž zde se jedná o případ alterace, kdy je přidán sufix –ONE, který řadí dané substantivum mezi tzv. substantiva zveličelá.

La pellegrina (pelerína) – v češtině známá jako „*pršiplášť*“, neboli pláštěnka, ale její přesný význam je spíše jen plášť. Kolem roku 1800 se tento výraz používal pro plášť buď dlouhý až na zem, nebo krátký po boky, se širokým límcem, který byl spuštěný přes ramena, leckdy až po lokty, nebo i zápěstí.

Toto slovo je převzaté z latiny jako původní název PELLEGRINUM.

La pelliccia (kožich) – Kožich je zimní část oblečení různých střihů potažená zpracovanou zvířecí srstí. Kožešiny z nutrií se nazývají „*il castorino*“.

La pelliccia pochází ze starolatinského PELLICIA(M), což je substantivum, které vzniklo odvozením od adjektiva PELLICIUS, které je zase derivací od slova PELLIS.

Il pigiama (pyžamo) – Dámský i pánský oděv, který se používá na spaní. Tvoří ho vrchní košile a kalhoty. Pyžamo je šité z bavlny, hedvábí, „teplákoviny“, nebo jiných látek. V Evropě se začalo používat v 19. století, ale nemělo velký úspěch. Nejprve ho začali používat muži jako náhradu za noční košili. V 60. letech se objevuje jako pyžamo „na doma“, jmenovalo se „*pigiama palazzo*“ a vyrábělo se z elegantních cenných látek.

Název pigiama je pravděpodobně přizpůsobenou výpůjčkou z anglického jazyka PYJAMAS.

L‘impermeabile (pláštěnka) – Dámský a pánský svršek, vyráběný z nepromokavé látky různých tvarů, dle současných módních stylů, který se nosí pro ochranu před deštěm. Také přes středověké pláště se nosily nepromokavé svršky s kapucí a říkalo se jim „*pellegrina*“ (-> kapitola **Vrchní část oděvů**). V roce 1885 byl v módě tzv. „*janus*“, vyrobený z nepromokavého taftu. Na počátku 20. století a během první světové války se prosadil „*trench-coat*“, velmi podobný dnešní pláštěnce (nepromokavé bundě).

Původ názvu ***impermeabile*** je z pozdně latinského IMPERMEABĬLIS (M) a to je kompozitum prefixu **in-**, který se před hláskami **b-**, **m-**, **p-** mění v **im-** a adjektiva **PERMEABILIS –** propustný. Předpona **in-** (**im-**) ve většině případů znamená zápor. Impermeabile – NEpromokavý. Do italštiny se koncovka –abilis změnila na italské –abile, což je sufix, který je přidáván k tranzitivním slovesům, respektive k jejich kmeni a vzniká tak přídavné jméno. V tomto případě jde opět o substantivizované adjektivum.

La vestaglia (župan) – Pánský i dámský oděv, vpředu otevíratelný, nosí se především přes pyžamo, nebo noční košili. Jeho délka je různá. Župan se vyrábí z vlny, flanelu, bavlny, nebo hedvábí.

Vestaglia je derivací od italského substantiva ženského ***la veste***. Sufix **–aglia** je typickou příponou pro názvy předmětů z kategorie přípon pro podstatná jména konkrétní.

Il camice (plášť) - Široký, dlouhý plášť, který je vyrobený ze lnu, nebo bavlny a používá se v různých pracovních odvětvích, od lékařů, techniků až po kněze, kteří ho nosí pod rouchem.

Pravděpodobně je název ***camice*** původu arabského (QAMIÇ, neboli tunika).

3.2. DOLNÍ ČÁST ODĚVŮ

La gonna (sukně) – Sukně se v trochu jiné podobě, než je dnes, objevovala již v pravěku. Její vývoj byl velmi dlouhý a v průběhu století měla různé názvy. Například v Egyptě se jí říkalo „*schenti*“, a skládala se z pruhu látky, který se vázal kolem boků. Kolem roku 1200 se sukně začaly objevovat znovu a to jak dámský, tak pánský oděv a říkalo se jim „*gonnella*“. V období roku 1400 se sukni říkalo spíše „*gamurra“, „camurra“*, nebo „*camera*“ a v oblasti Florencie ji nazývali „*cotta“*, nebo „*tunica*“, jak je uvedeno v módním slovníku Modabolario.

Etymologicky je název ***la gonna*** původně z pozdně latinského GUNNA (m), což byl oblek z kožešiny.

Dle módního online slovníku *Illustrated fashion dictionary* existují různé typy sukní:

- *Gonna a tubo* – Rourová (úzká) sukně
- *Gonna svasata* – Sukně do tvaru písmene „V“
- *Gonna a ¼ di ruota* – Kolová sukně čtvrteční
- *Gonna a mezza ruota* – Kolová sukně poloviční
- *Gonna a portafoglio* – Zavinovací sukně
- *Gonna ad anfora* – Sukně ve tvaru amfory
- *Gonna a pieghe diritte* – Sukně s rovnými záhyby
- *Gonna a pieghe svasate* – Sukně se záhyby do tvaru písmene „V“

- *Gonna a balze* – Volánová sukně
- *Gonna a pantalone* – Kalhotová sukně

Většina z dalších názvů sukní je tvořena substantivem – předložkou „A“ – substantivem.

La minigonna (minisukně) – Minisukně je velmi krátká a sahá více méně nad kolena.

„Nyní nejsme již závislí na tom, až zafouká vítr.“ **Robert Fulton**

La maxigonna (maxisukně) – Sukně také sportovního střihu, dlouhá až na zem, velmi oblíbená v 70. až 80. letech 20. století.

Prefixy ***mini-*** a ***maxi-*** se řadí mezi tzv. prefixy kvantitativní. Předpona ***maxi-*** označuje velkou míru základového slova a naopak předpona ***mini-*** označuje zmenšeninu báze.

I pantaloni (kalhoty) – Pánský i dámský oděv, jenž zakrývá tělo od pasu dolů, vyrobený z různých látek. Kalhoty vznikly z původních „*brachae*“, které používali Barbaři, aby se chránili před krutými zimami ve vlastní zemi. Nohavice mohly být rovné, zvonové, cigaretové, „slimky“, krátké, nebo jako overal. Podobně jako u sukní se i u kalhot objevuje spousta různých typů:

- *Pantaloni a Campana* - Jinak také „*pantaloni scampanati*“, jsou velmi podobné trubkovitým kalhotám, ale liší se délkou. Trubkovité kalhoty jsou většinou kratší a *pantaloni a campana*, neboli „zvonáče“ jsou dlouhé až na zem a mnohem širší ve své spodní části.
- *Pantaloni a sigaretta* – Kalhoty upnuté od pasu až ke kotníkům, v českém ekvivalentu „slimky“.
- *Pantaloni a trombetta* – Velmi těsné kalhoty rozšiřující se v oblasti nad kotníky do tvaru trubky (hudebního nástroje), podle níž jsou pojmenovány.
- *Pantaloni all'odalisca* – Harémové kalhoty, velmi jemné a volné s nízkým pasem. Od pasu až ke kotníkům jsou velmi objemné a nafoukané. U kotníků jsou těsně sepnuté knoflíkem, nebo gumičkou.
- *Pantaloni alla cinese* – Kalhoty čínského typu, část národního kroje, v dnešní době běžně nošený typ kalhot.

- *Pantaloni alla turca* – Česky „mrkváče“, jsou široké kalhoty nabírané v oblasti stehen s lehkým zvrásněním.

- *Pantaloni Capri* – Taktéž v češtině se tyto kalhoty nazývají Capri. Jejich jméno je odvozeno od stejnojmenného ostrova v Neapolském zálivu v Itálii. Na ostrově Capri ženy nosívaly kalhoty tohoto střihu od návrháře Emilia Pucci, který se inspiroval střihem rybářských kalhot.

- *Pantaloni con risvolto* – Kalhoty jejichž spodní lem u kotníku je založený, ohrnutý nahoru.

Slovo ***„pantaloni“*** pravděpodobně derivovalo z francouzského PANTALON, nebo podle druhé verze vzniklo podle benátské karnevalové masky, takzvaného Pantalone, který tento kus oděvu nosil jakou součást kostýmu.

I jeans (džíny) – Za povšimnutí jistě stojí džíny, převratný nápad dvou mužů, Levi Strausse a Jacoba Davise. Dá se říci, že za vznikem džínsů může právě Davis a to díky tomu, že bylo jeho nápadem dát do kalhot, které šil pro velmi důležitého klienta, kovové cvočky, aby se kalhoty neroztrhaly. Látka, kterou Davis od Strausse kupoval, se jmenovala de Nîmes a od tohoto názvu vznikl název nový -> DENIM (džínovina).

Název ***„jeans“*** je výpůjčka z americké angličtiny, nepřizpůsobená italskému hláskovému systému.

3.3. ŠATY

L‘abito a tubino (pouzdrové šaty) – Jednoduché krátké šaty rovného střihu, často zúžené. Používají se často bez pásku a většinou mají krátké rukávy. Taktéž se jim říká pouzdrové šaty.

L‘abito da gran sera (večerní róba) – Šaty dlouhé až na zem, velmi elegantní, někdy s vlečkou a širokou sukní. Měly by být vyrobené z cenných látek a měly by mít důmyslně propracovaný střih. Večerní šaty se považují za počin nejvyššího krejčovství a nosí se především při výjimečných situacích, například na divadelní premiéry, nebo bankety.

L‘abito da sera (šaty na večírek) – Šaty určené k večernímu nošení. Nejsou tak okázalé jako večerní róby. Tyto šaty lze nosit i na večírky a při méně formálnějších příležitostech. Jejich

délka není závazná podobně jako barva, rozparky, střih aj. Vždy záleží na vkusu osoby, která je nosí.

L'abito da sposa - abito nuziale (svatební šaty) – Pod tímto názvem najdeme svatební oblek jak pro muže, tak pro ženu. Italština nemá rozdílné názvy pro každé pohlaví.

„ABITO" je derivací z latinského „HABITUM", které je odvozeninou od latinského slovese „HABERE". Ve všech čtyřech předchozích případech jde o spojení substantiva *l'abito*, předložky a dalšího substantiva. Jedná se tedy o víceslovné pojmenování subordinační endocentrické $[\underline{N}+P+N]_N$ s hlavou vlevo.

Možné flexe:

L'abito a tubino – Gli abiti a tubino
L'abito da gran sera – Gli abiti da gran sera
L'abito da sera – Gli abiti da sera
L'abito da sposa – Gli abiti da sposa

Il prendisole (letní šaty) – Dámské lehké oblečení, které může mít různě hluboký výstřih buď vpředu, nebo vzadu. Šaty mají tenká ramínka a jsou bez rukávů. Nosí se buď jako plážový oděv, nebo jako letní část oblečení.

Il prendisole je verbo-nominálním, subordinačním – exocentrickým kompozitem (schéma $[V+N]_{N),\ jenž}$ je aktuálně nejvíce využívaný typ kompozita v italském jazyce. Vztah mezi těmito dvěma komponenty (verbum a substantivum) je vztahem přísudku a přímého předmětu.

3.4. SPODNÍ PRÁDLO

La calzamaglia (punčochové kalhoty) – Jsou vyrobené často z pleteniny, vlny, bavlny, nebo syntetické látky. Obepínají tělo od pasu až po prsty na nohou, nebo také až od krku po chodidla. Nejčastěji se používají jako sportovní část oděvu, nebo v baletu. V italském středověku byly považovány za součást pánského kostýmu a byly velmi přiléhavé.

U názvu ***„CALZAMAGLIA"*** jde o kompozitum koordinační – endocentrické $(N+\underline{N})_N$ což znamená, že dané kompozitum musí mít hlavu. V tomto případě máme kompozitum s hlavou vpravo, kdy součástí jsou dvě substantiva a výsledným produktem je taktéž substantivum.

L'intimo funzionale (funkční spodní prádlo) – Druh spodního oblečení, které udržuje stálou teplotu těla během fyzické zátěže a v proměnlivých teplotních podmínkách. Funkční spodní oblečení se nosí přímo na tělo a lze jej nosit buď samostatně, nebo je možné na něj přidávat další vrstvy oblečení. Vyrábí se z absorpčního materiálu, jako je bavlna, nebo vlna. Pohlcuje vlhkost a pokožka zůstává suchá díky vrstvě polypropylenu.

Víceslovné pojmenování atributivní endocentrické $[\underline{N}+A]_N$.

Le mutande (spodní kalhotky) – Část spodního dámského i pánského prádla. Spodní kalhotky můžou být „nohavičkové", slipové nebo jiných střihů. Jsou vyrobené z bavlny, hedvábí, lnu a podobných látek. Nosí se pod oblečením přímo na kůži. V antickém Římě ženy nosily spodní kalhotky nazývané „*subligatus*" – sahající až ke kolenům. V Řecku se nosily spodní kalhoty podobné těm z antického Říma, ale říkalo se jim „*anaxaridi*".

Dokonce v pompejských vykopávkách se našly dochované části oděvu nápadně podobného spodním kalhotkám, jak A. Donnanno uvádí ve slovníku Modabolario. Římští muži nosili „*femoraglie*" – spodní prádlo s odolnými nohavicemi, určenými k jízdě na koni. V roce 1350 se spodní kalhoty „*zarabulle*" změkčily a zmenšily, a přidaly se na ně krajky. Slovní spojení „*mutande femminile*" (dámské spodní kalhotky) se poprvé objevilo kolem roku 1700.

„Mutande" – původně z latinského MUTANDAE, což bylo tzv. „oděv na výměnu".

Il reggiseno (podprsenka) – Dámská část oděvu určená k zakrytí, nebo podpoře prsou. Podprsenka je tvořena ze dvou košíčků, většinou dvěma ramínky a dvěma popruhy (zapínání), které se zapínají vzadu uprostřed, a elastickou částí pod prsy. Stejně jako u sukní a kalhot, také zde existuje velmi mnoho druhů podprsenek:

- *Reggiseno a balconcino* – Typ podprsenky se zakulacenými košíčky vyztuženými železnými kosticemi ve tvaru půlměsíce bez nebo s vycpávkami se širším podpůrným pasem pod košíčky.

- *Reggiseno a bustino* – Podprsenka s velmi širokým pásem látky pod prsy a košíčky balkonového, nebo trojúhelníkového tvaru. Je často zpevněná po stranách. Zapínání je buď na háčky, nebo knoflíkové.

- *Reggiseno a carioca* – Podprsenka, která je bez košíčků. Skládá se pouze s půlměsícového obrysu košíčků se železnými výztuhami. Považuje se spíše za erotické spodní prádlo.

- *Reggiseno incrociato* – Typ podprsenky s košíčky ve tvaru trojúhelníku, vpředu zlehka pozvednutými. Je s ramínky nebo bez nich.

- *Reggiseno per allattamento* – Podprsenka s odnímatelnými košíčky se zapínáním na háčky, nebo knoflíčky. Systém a konstrukce jsou v podstatě stejné jako u podprsenky bez košíčků, ale tato podprsenka se používá k zabránění úniku mléka u těhotných žen, nebo žen kojících. Podprsenka je vybavena měkkým, absorpčním materiálem.

Název *il reggiseno* je verbo-nominálním kompozitem subordinačním - exocentrickým (verbum REGGERE – držet, nést a jméno SENO – poprsí). Vztah mezi těmito dvěma komponenty je vztah přísudek a přímý předmět $[V+N]_N$.

La sottogonna (spodnička) – Spodnička je dámské spodní prádlo ve tvaru sukně, které se nosilo pod sukní, nebo jiným oblečením. Spodnička byla převážně zavázána v pase elastickou šněrovací stužkou a její délka se odvíjela od délky sukně, jež se nosila přes ní.

La sottoveste (košilka) – Dámská spodnička, dámská košilka neboli kombiné, vyrobené z hedvábí, nylonu, nebo jiných lehkých látek, vyzdobená krajkami a různými výšivkami. Obepíná tělo a její délka je obvykle do půli stehen a visí na dvou ramínkách.

V případě názvů ***SOTTOGONNA*** a ***SOTTOVESTE*** jde o odvození pomocí předpony s významem lokativním -> ***SOTTO-***.

3.5. OBUV

Le babbucce (bačkory) – Typické domácí bačkory, teplé a měkké. Mohou být orientálního typu se špičkou nahoru, nebo pro novorozence pletené.

Etymologie názvu je velice zajímavá, jelikož do italštiny byl název ***„babbucce“*** převzat z arabského BÂBÛSC, nebo BÂBÛG.

I doposci (sněhule) – Typ bot určený do sněhu, jejichž jméno je odvozeno od lyžování (sciare – lyžovat). Mají za úkol ochránit chodidla od zimy a sněhu, udržovat je v teple a suchu, především na horách, a také ve městě. Mohou být nepromokavé, vybavené membránou a mohou mít podrážku zaručující neuklouznutí na ledu, či sněhu.

V případě tohoto názvu jde o kompozitum subordinační exocentrické $[P+N]_N$, tzn., že je složené z předložky DOPO a substantiva SCI.

Gli infraditi (žabky) – Žabky nebo též „vietnamky“ jsou sandály, kdysi nošené hlavně Egypťany, vyrobené z kůže, nebo papyru, přivázané k chodidlu páskou, která odděluje palec na noze od druhého prstu. Je to taktéž typická čínská obuv. V Evropě jsou žabky v módě od 60. let 20. století. Dnes jsou sandály vyrobené z gumy, nebo plastu a nosí se například jako letní pantofle k moři.

Tento název je kompozitem subordinačním exocentrickým $[P+N]_N$, kdy předložkou je ***infra-*** a substantivem ***dito*** (prst). Doslova to znamená – meziprstní.

I mocassini (mokasíny) – Druh obuvi bez tkaniček a přezek, do nichž se velmi snadno obouvá.

- *Mocassino invernale* – zimní typ mokasín, je vyroben s posílenou podrážkou vyrobenou z gumy.
- *Mocassino estivo* – uzavřená bota s nízkým podpatkem

Název ***„mocassino“*** je původně derivací z francouzského MOCASSIN, jenž je odvozeno z anglického MOCCASSIN a to je původem z algonkinského MOCKASIN. Algonkinové byli původně velmi významným indiánským kmenem Severní Ameriky.

I sandali (sandály) – Typicky letní obuv, tvořená z podrážky a navrchu pruhy z kůže, nebo látky. Nyní se vyrábí sandály v různých tvarech a barvách, podle toho, co si společnost žádá. Sandály mají svůj původ už v antickém Egyptu, a jsou považovány za první obuv vůbec. Antičtí Římané je používali jako obuv slavnostní, ale nenosili je na veřejnosti, protože byly považovány za zženštilou obuv. Proto je běžné nosily pouze ženy.

- *Sandali da lavoro* – Pracovní sandály jsou robustní a praktické.
- *Sandali con fibbia* – Sandály, které mají provázaný celý svršek obuvi, kromě přední části, o kterou se opírají prsty při chůzi.
- *Sandali giglio* – Obuv s dvěma otvory vpředu, nošená hlavně dětmi.
- *Sandali mare* – Sandály do vody, vytvořené z voděodolného materiálu a voděodolných barev.

- Název ***sandali mare*** je víceslovným pojmenováním subordinačním endocentrickým, tzn., že má schéma $[\underline{N}+N]_N$, přičemž je hlava vlevo a znamená to, že flexe může být tvořena pouze se substantivem *sandalo*:

Un sandalo mare – due sandali mare (~~sandali mari~~)

- *Sandali fratino* – Sandály, které mají přes nárt dva široké popruhy a jeden velký přes Achillovu šlachu

    - u tohoto názvu jde o víceslovné pojmenování atributivní endocentrické $[\underline{N}+A]_N$ a podle dostupných informací je možná flexe nejen u hlavy (substantiva), ale také u adjektiva *fratino*

un sandalo fratino – due sandali fratini

U všech ostatních uvedených druhů sandálů jde o substantivum se specifikačním komplementem.

Podle serveru www.etimo.it je původ slova ***„sandalo“*** latinský -> SANTALUM, které je derivací z řeckého SANTALON a to je odvozeno od arabského ZANDAL. Oproti tomu web www.treccani.it uvádí, že původ je řecký, a do latiny je název přenesen jako SANDALIUM. V této práci budeme brát v potaz Treccaniho slovník.

La scarpa (boty) – Do dnešní podoby se boty vyvíjely po staletí, stále se vyvíjí a postupem času vyvíjet budou i nadále. S každou epochou či uměleckým směrem bota měnila svůj tvar, nebo strukturu. Země od země se bota lišila svým materiálem a zabarvením. Podle bot se rozlišovali lidé v různém postavení.

Název ***„scarpa“*** je pravděpodobně původem z německého SKARPA (kapsa/pouzdro z kůže).

První boty se objevily již ve starověkém Egyptu a příliš se nelišily od těch řeckých a následně římských. Nejstarodávnějším modelem připomínajícím tvar boty, který je znám, je tzv. „*carabatina*“ -> sandál s koženou podrážkou držící na chodidle pomocí propletených popruhů.

Římská obuv byla stejná pro ženy i pro muže, ale už rozlišovala pravou a levou botu. Na vycházky si Římané obouvali tzv. „*calceus*“, boty velmi podobné prvotní obuvi, zatímco na vojenské tažení si obouvali tzv. „*perones*“, boty vysoké až do půli lýtek, kde byly zavázané a měly

podkovanou podrážku. Na hon a pro vyjížďku na koni užívali vysoké boty (kozačky), vyrobené z jemné kůže, zdobené ornamenty, které rozlišovaly kastovní zařazení. Senátoři nosili „*calceus*“, černé nebo bílé, císař nosil „*malleus*“ s tkaničkami z červené kůže. Armáda používala pevné podbité boty nazývané „*caliga*“.

Během 13. století se v Neapoli objevila obuv nazvaná „***espadrillas***“ -> látková obuv s podrážkou vyrobenou z juty, materiálu, který se používá při výrobě lan. Tato obuv má původ v Katalánsku a baskických zemích. Používají se ještě dnes.

V Benátkách se prosadila obuv tzv. „*capine*“. Byla velmi vysoká a nepohodlná, dokonce i nebezpečná. Některé podpatky měly až jeden metr. Nosily je ženy, které chtěly vypadat vyšší, stejně jako dnes. Byly vyrobené ze dřeva a vršek tvořila kůže různých barev.

I pedule (pohorky) – Typ pohodlné obuvi, říká se jí také „*scarpa da* gatto“, s podrážkou vyrobenou z plsti, nebo vrstev látky, či gumy. Jsou vhodné pro strmé výstupy na skaliska, ale také pro delší vycházky v přírodě.

„Pedule“ je etymologicky původem z pozdně latinského PEDŪLE (obuv) – neutrum, substantivum od adjektiva PEDŪLIS (na chodidlo), derivace z PES PEDIS – chodidlo.

Gli stivali (kozačky) – Kozačky nebo také vysoká obuv, či holínka, vyrobená z pryže, kůže, nebo jiného materiálu. Dosahují až pod kolena, po stehno, nebo také tříslo.

Pro vznik tohoto názvu je více teorií. Buď je původně francouzským zastaralým slovem ESTIVAL, které mělo vzniknout asi z pozdně latinského TIBIALIA (neutrum plurálu) -> popruhy kolem holenní kosti, jenž mělo být derivací ze slova TIBIA – holenní kost. Slovník Treccani uvádí, že původ může být i německý a to ze zastaralé němčiny STIVAL a z moderní STIEFEL.

Gli stivaletti (kotníková obuv) – Typ kozaček, které ale dosahují pouze do půli lýtek, nebo jen po kotníky. V tomto případě se jedná o derivaci pomocí sufixu ***–etto***, což je modifikační přípona podstatného jména a využívá se jí pro substantiva zdrobněla či lichotná. Tomuto způsobu sufixace se říká „alterace“.

Le scarpette da ballo (piškotky) – Taneční obuv, též „piškotky“, je vyrobena ze saténu, od špičky vyztužená sádrou a pokrytá semišem. Zavazují se kolem kotníku stužkami.

Vezmeme-li v potaz pouze jméno ***„scarpetta“***, je utvořen z báze **scarpa** a je připojen sufix **–etta**, což je sufix typický pro zdrobněliny. V případě celého slovního spojení je ale o víceslovné

pojmenování subordinační, endocentrické [N+P+N]$_N$ s hlavou vlevo. Tzn., že může býti dáno do plurálu pouze substantivum **scarpetta** (scarpette da ballo).

Le scarpe a ballerina (balerínky) – Dámská obuv s plochou a tenkou podrážkou, někdy s minimálním náznakem podpatku, svršek je hluboce zaobleně vystřižen.

Zde je totožný případ víceslovného pojmenování jako v případě předchozím. Taktéž jde o schéma [N+P+N]$_N$.

3.6. DOPLŇKY

La bombetta (buřinka) – Buřinka, pánský klobouk vyrobený z tvrdé plsti s oblou hlavou klobouku a malou krempou přizvednutou na bocích. Je typicky anglická a svého úspěchu dosáhla kolem konce 19. století, kdy mladí Američané všech sociálních vrstev začali kopírovat a imitovat Charlie Chaplina.

Připojením modifikačního sufixu pro zdrobnělá substantiva *–etta* k bázi **bomba** (způsob alterace), byl vytvořen název ***la bombetta***, neboli kopulovitý klobouk.

La borsetta (kabelka) – Dámská kabelka, velmi ovlivněná módními trendy, vyrobená často z kůže nebo látky. Může být večerní, denní nebo sportovní.

Jako v předchozím případě jde o sufixaci pomocí modifikační přípony ***–etta***.

Il bottone (knoflík) – Knoflíky byly, jsou a budou skoro nedílnou součástí většiny oděvů, pánských, dámských i dětských. Knoflík je malého kruhovitého tvaru a vyrábí se z různých materiálů. Může být například plochý, vypouklý, nebo potažený látkou.

Existuje mnoho typů knoflíků:

- *Bottoni metallici*
- *Bottoni di ceramica*
- *Bottoni di stoffa*
- *Bottoni di corozo* – „***Il Corozo***“ (*l'avorio vegetale*) je také jiný výraz pro přírodní slonovinu, což je od 20. století taktéž materiál pro výrobu knoflíků a získává se z plodu palmovitého stromu „Tagua“, v češtině známém jako Slonovník. V roce

1920 bylo z vyrobených knoflíků v USA 20% knoflíků z přírodní slonoviny získané z Ekvádoru, Kolumbie, nebo Panamy, jak se uvádí na stránkách „***Maribert buttons & accessories“***. Jsou 100% ekologické.

- *Bottoni di vetro*
- *Bottoni a pressione*

Název ***„bottone“*** je původem ze starofrancouzského BOUTON, což je derivát od slova BOTER (buttare – tlačit ven). U slovního spojení ***„bottoni a pressione“*** jde o víceslovné pojmenování subordinační endocentrické s hlavou vlevo $[\underline{N}+P+N]_N$. U všech dalších uvedených příkladů jde o přidání specifikačního komplementu k substantivu.

Le calze - Z dochovaných zdrojů se ví, že punčochy byly naprosto neznámé pro antické Římany, kteří svá chodidla chránili tak, že je obalovali pásy z vlny, nazývanými „*tibialia*“. Tato alternativa punčoch dosahovala pod koleno. Jiné se nazývaly „*foemoralia*“, které dosahovaly až do oblasti stehen. Tyto vlněné pásy byly nošeny převážně rolníky, gladiátory a lovci.

Existuje velmi mnoho typů punčoch a punčocháčů, například:

- *Calze a rete* – Síťované punčocháče
- *Calze con la riga* – Punčocháče vyrobené starým způsobem, mají specifický šev na zadní straně, jež se táhne od paty po celé délce nohy. Dříve byly sešívány, aby vznikl tento specifický šev. V dnešní době je aplikován šev falešný.
- *Mezzo dito* – Punčocháče s posílenou částí v oblasti prstů shora i zespod. Objevují se také s posílenou částí v oblasti paty.

Podle slovníku *Treccani* je substantivum *la calza* původem ze středověké latiny -> *calcea*.

I calzettoni (podkolenky) – Dlouhé ponožky dosahující pod kolena. Proto také *podkolenky*. Název *i calzettoni* může být použit také pro fotbalistické „štulpny“. Tento název je vytvořen přidáním dvou sufixů k bázi *calze,* a to sufixu –etto a sufixu –one.

Il cappello (čepice) – Pokrývka hlavy dámská i pánská, z různých materiálů, větší či menší, různých tvarů, jež se měnily dle módy a použití, pro které byla určena (pro armádu, církev, sportovní).

„Cappello“ je původně ze středověké latiny, ze slova CAPPELLUS -> derivace od CAPPA – pokrývka hlavy.

La cravatta (kravata) – Název vznikl od slova „*croato*“ (chorvatský), jelikož poprvé byla kravata použita chorvatskými jezdci ve službách francouzského krále. Je to mužský doplněk, tvořený z hedvábného nebo vlněného pásu látky, s krátkými, nebo delšími lemy, a zavazuje se pod límečkem, čímž doplňuje košili. V posledních letech ji za svůj doplněk považují i ženy. Lze ji nosit různě: „*a nodo*“ – s uzlíkem, „*a farfalla*“ – na motýlka, „*a fiocco*“ – mašle.

Přesná etymologie názvu ***„cravatta“*** je následující: v italštině se dříve říkalo ***„corvatta“***, a tento název pocházel z francouzského CRAVATA, což byla adaptace chorvatského HRVAT.

I guanti (rukavice) – Rukavice, dámský i pánský doplněk, jenž pokrývá a chrání ruce. Mohou být vyrobené z různých materiálů (z látky, vlny, gumy, kůže) a mají mnohá využití. Jsou známé již z dob antického Řecka a Říma, kde je nejprve používali z důvodu nutnosti a následně pouze jako elegantní doplněk.

Podle *Treccaniho* jsou *i guanti* názvem půdně z německého *want*.

Il fazzoletto (kapesník) – Obvykle čtvercový tvar kusu látky ze lnu, nebo bavlny, jemně lemovaný, nebo vyšívaný, momentálně používaný ke smrkání, nebo k otření např. potu.

Pojem ***„fazzoletto“*** je deminutivem slova *fazzolo* – kus bavlněné tkaniny.

Gli occhiali (brýle) – Konstrukce obsahující jeden pár čoček, nebo sklíček, či jiného průhledného materiálu. Poprvé se objevují kolem roku 1200 v Itálii – vynálezce neznámý.

Název pro brýle je derivován z báze ***„occhio“*** (oko), kdy se k tomuto názvu přidal sufix *–ale,* který se řadí k příponám přídavných jmen a do kategorie přípon mutačních. Dá se tedy i říci, že v tomto případě se jedná o substantivizované adjektivum. Původem je tento název z latiny.

Gli orecchini (náušnice) – Okrasné, zdobné prvky nošené zavěšené na ušních lalůčcích. Jsou známé již od antických dob. Stejně jako v předchozím případě je i tento název derivací od části těla – ***„orecchio“*** (ucho). K bázi je přidán mutační sufix *–ino* -> *orecchino*, čímž vznikne adjektivum a to znamená, že název *gli orecchini* musí být substantivizované adjektuvm. Název *gli orecchini* je taktéž z latiny.

La paglietta (slamák) – Kulatý letní klobouk -> slamák. Má tvrdou a placatou konstrukci a je vyráběný především ze slámy. Většinou jej zdobí mašle.

Italský název ***„paglietta“*** je deminutivem od slova PAGLIA (sláma) a to je derivováno z latinského PALEA (masculinum).

Il scialle (šála) – Šála, kus látky z hedvábí, vlny, bavlny, nebo jiných materiálů, většinou čtvercové formy. Lze ji skládat do tvaru obdélníku, nebo trojúhelníku a nosí se kolem krku a přes ramena jako ochrana proti chladu a také jako zdobný doplněk, i k večerním oděvům.

Název ***„scialle“*** je derivací z francouzského CHÂLE, které vzniklo z perského SHĀL.

Il ventaglio (vějíř) – Doplněk určený k ochlazování se ve velkých horkách, nebo pouze jako doplněk. Vyráběný ze dřeva, slonoviny, perleti, želvoviny nebo jiných cenných materiálů.

Tento italský název ***„ventaglio“*** je původem z antické provensálštiny od ze slova VENTAILH a to je derivací od VENT – vítr.

Lo zaino (batoh) – Je vyroben z pevné látky (nylonu, kůže atd.), má mnoho kapes a ramenní popruhy, je používán jako větší náhrada za tašku.

„Zaino“ je podle slovníku Treccani původně z langobardského ZAINA -> koš nebo kanystr.

4. SPECIFICKÉ ODĚVY

V této kapitole budu rozebírat názvy především z oblasti sportu (hokej a fotbal) a z oblasti vojenství. V poslední podkapitole čtvrté kapitoly budou názvy ze všech ostatních odvětví.

4.1. HOKEJOVÉ ODĚVY

4.1.1. Dolní část oděvu

I pantaloni hockey *(hokejové kalhoty)* – Hokejové kalhoty jsou vyrobeny z teplo udržitelného materiálu a dosahují po kolena. Jejich součástí jsou chrániče boků, ledvin a částečně i páteře. Tento název řadíme mezi víceslovná pojmenování subordinační endocentrická $[\underline{N}+N]_N$ s hlavou vlevo.

4.1.2. Obuv

I pattini *(brusle)* – Brusle jsou obuví, která na své podrážce má připevněný nůž (skluznici), díky kterému se hráč může pohybovat na ledu. Dříve existovaly pouze skluznice, které se pomocí

řemenů připevnili k botě. Název *pattini* je přizpůsobenou výpůjčkou z francouzského jazyka -> *patin*, které je derivací od francouzského názvu pro nohu -> *patte*

4.1.3. Doplňky

Il paraginocchia *(chránič na kolena)* – Vyztužené chrániče na kolena, zajišťují bezpečnosti při brankářské akci. Jsou anatomicky tvarované a upínají se pásky se suchým zipem pod výstroj. Název *paraginocchio* je kompozitum utvořené ze zkráceniny slovesa *parare* (chránit) a substantivum *ginocchio*. Lze tedy říci, že se jedná o verbo-nominální kompozitum, které je subordinační – exocentrické $[V+N]_N$. Nemá tedy hlavu. Vztah mezi verbem a substantivem je zde vztahem přísudku a předmětu přímého.

Il paraspalle *(chránič ramen)* – Část hokejové výbavy, která je pevná a vyrobená z pryže nebo gumy. Upevňuje se pomocí elastických popruhů pod podpažím. Stejně jako název *paraginocchia* je i název *paraspalle* verbo-nominálním kompozitem složeným ze zkráceniny slovesa *parare* a substantiva spalle $[V+N]_N$.

Il paragambe *(chránič nohou)* - Chrániče nohou jsou vyrobené z velmi pevného, ale příjemného materiálu, takže hokejistu nijak neomezují, ale především chrání. Taktéž se zde jedná o verbo-nominální kompozitum $[V+N]_N$, složené ze slovesa *parare* a substantiva *gamba* (noha).

Il paradenti *(chránič zubů)* – Hokejová pomůcka vyrobená z tzv. „nárazníku“, který je vyroben z gumy. Používají ho především sportovci během soubojů. Název se řadí mezi verbo-nominální kompozita $[V+N]_N$, a je tvořen opět slovesem *parare* a substantivem *denti*.

Lze říci, že pro vyjádření většiny ochranných prostředků můžeme využít zkráceninu verba *parare* -> para- a substantivum v závislosti na části těla, kterou chceme chránit.

Il paragambe portiere *(betony)* – Betony jsou hokejové chrániče, které obepínají nohu od brusle až po celé stehno. Slouží především k ochraně nohou a odrážení puků. Vyráběly se dříve z kůže a dnes se pro jejich výrobu používá hlavně kevlar. Pokud bereme v potaz celé spojení, tak se jedná o víceslovné pojmenování subordinační endocentrické $[\underline{N}+N]_N$ složené z verbo-nominálního kompozita *paragambe* a substantiva *portiere* (gólman).

I guanti presa *(lapačky)* – Lapačka je část hokejové výstroje, která se používá k chytání, nebo zastavování puků. V závislosti na tom, zda je hráč pravák nebo levák, musí rukavici nosit na

ruce, která není dominantní. Lexikologicky jde o víceslovné pojmenování subordinační endocentrické s hlavou vlevo [N+N]$_N$. Ohýbat tedy můžeme pouze substantivum *guanto*.

Il guanto presa – i guanti presa

I guanti respinta *(vyrážečky)* – Stejně jako u názvu *i guanti presa*, tak i zde se jedná o víceslovné pojmenování subordinační endocentrické s hlavou vlevo [N+N]$_N$. Ohýbat lze opět pouze první substantivum.

Il guanto respinta – i guanti respinta

Vyrážečkou hokejista odráží puk a je vyrobená v dlaňové části z měkkého materiálu pro dobré uchopení hole a z druhé strany je vyztužená část právě pro vyrážení puků.

La conchiglia *(suspensor)* – Chránič na intimní partie hráče, vyrobený především z plastu. Původem je název *conchiglia* z latinského *conchylium*.

4.2. FOTBALOVÉ ODĚVY

4.2.1. Horní část oděvu

La felpa *(mikina)* – Lze říci, že mikina je tlustší triko, vyrobené z dutého vlákna. Mikina je měkká a zevnitř jemná. Substantivum *felpa* je přizpůsobenou výpůjčkou ze starodávné francouzštiny – *feupe*.

Il giaccone *(větrovka)* – Velká, pánská bunda která je těžká a dlouhá a také hodně široká. Bývá vyplněná vlnou. Název *giaccone* je vytvořen alterací (příponou modifikační) pomocí sufixu –*one*, která z báze vytvořila substantivum zveličelé.

La tuta *(souprava)* – Dvoudílná souprava tvořená z bundy a kalhot. Soupravu vymyslel futuristický malíř Ernesto Michahelles britsko-německého původu a nazval ji francouzsky *tout-de-même*. Název *la tuta* je italskou zkráceninou tohoto francouzského názvu. Je tedy přizpůsobenou výpůjčkou.

La maglia calcio *(fotbalový dres)* – Dresy jsou oděvem, který používají hráči při kolektivních hrách jako je například fotbal, hokej, volejbal apod. Jeho úkolem je odlišit hráče jednotlivých družstev. V současné době je to také prostor pro zviditelnění sponzorů. Zde jde

lexikologicky o víceslovné pojmenování atributivní endocentrické $[\underline{N}+A]_N$ s hlavou vlevo. A jelikož nejde o plně lexikalizované spojení, tak je možná flexe pouze v případě hlavy.

La maglia calcio – le maglie calcio

4.2.2. Dolní část oděvu

I pantaloncini *(fotbalové šortky)* - Krátké kalhoty dosahující až po kolena. Mohou být vyrobené z různých materiálů. Název je derivací od slova *pantaloni* a to pomocí sufixu *–ino*, což je přípona, která slouží pro vytváření substantiv zdrobnělých a lichotných a tento proces sufixace se nazývá *alterace*. Jedná se tedy o modifikační příponu.

I pantaloncini scaldamuscoli *(oteplovací šortky)* – Oteplovací šortky jsou vyrobené z elastanu a polyesteru, jsou těsně přilehlé na kůži a udržují teplo. Tento název je víceslovné pojmenování utvořené ze substantiva *pantaloncini* a verbo-nominálního kompozita *scaldamuscoli*. Dohromady tak tvoří víceslovné pojmenování subordinační endocentrické $[\underline{N}+N]_N$.

4.2.3. Obuv

Le scarpe da calcio *(kopačky)* – Fotbalové tenisky, většinou vyrobené ze syntetiky a na podrážce mají hřeby pro lepší pohyb na trávníků. Název je víceslovné pojmenování subordinační endocentrické $[\underline{N}+P+N]_N$ s hlavou vlevo, tzn., že je možná flexe pouze u substantiva *scarpa*.

La scarpa da calcio -> le scarpe da calcio

4.3. VOJENSKÉ ODĚVY

4.3.1. Horní část oděvu

Il bomber – Bunda z vycpané kůže, která má většinou kolem krku kožešinu. Této bundě se začalo říkat *bomber* kvůli tomu, že je podobná bundám, které nosili američtí dělostřelci během druhé světové války. Podobnou bundu akorát ze syntetiky a bez límce nosívali vojenští piloti tryskových letadel. Původ názvu je z anglického názvu pro bombardér -> bomber. Jedná se tedy o výpůjčku nepřizpůsobenou.

4.3.2. Dolní část oděvu

La tuta mimetica (maskáče) – Název pro vojenské maskovací kalhoty. Takzvané „maskáče“ jsou soupravou určenou v první řadě pro vojáky. Její vzor je navržen tak, aby voják naprosto splynul s prostředím, ve kterém se nachází. Bývá vyrobena z polyesteru, bavlny nebo nylonu. U tohoto spojení jde o víceslovné pojmenování atributivní endocentrické $[\underline{N}+A]_N$ a flexe je možná na obou složkách:

La tuta mimetica -> le tute mimetiche

4.3.3. Obuv

Gli stivali da combattimento (kanady) – Převážně vojenská obuv vyrobená z kůže nebo usně, která je velmi pevná a nepropustná. Zároveň je ale také prodyšná a udržuje teplo. Podrážka je vyrobena z protiskluzového materiálu. Kanady dosahují až do půli lýtek. *Stivali da combattimento* jdou víceslovným pojmenováním subordinačním endocentrickým $[\underline{N}+P+N]_N$ kdy je flexe možná pouze v případě hlavy (*stivale*).

4.3.4. Doplňky

Il passamontagna *(kukla na hlavu)* – Vojenská kukla na hlavu je vyrobena kromě jiného také z elastanu a polyamidu. Má otvor na oči nebo na celý obličej a taktéž jako maskáče je její design navržen tak, aby voják splynul s prostředím. Název *il passamontagna* je verbonominální kompozitum subordinační exocentrické $[V+N]_N$, takže nemá hlavu a složky kompozita se k sobě chovají jako přísudek a předmět přímý.

Il basco *(baret)* – U tohoto názvu se jedná o substantivizované adjektivum, které je odvozeno od názvu národu Basků, pro které je tato pokrývka hlavy typická. Jedná se tedy o přizpůsobenou výpůjčku ze španělštiny:

Basco (it.) – Vasco (šp.)

4.4. OSTATNÍ

4.4.1. Horní části oděvu

La giacca alla cavallerizza (jezdecká bunda) – Bunda s jednořadým svislým uspořádáním knoflíků. Má na zadní části rozparek a kapsy v přední části. U tohoto názvu se jedná

o víceslovné subordinační endocentrické pojmenování s hlavou vlevo [N+P+N]$_N$. Tudíž je teoreticky možná modifikace pouze jména ***giacca***.

Giacca alla cavallerizza – giacche alla cavallerizza

Il giubbotto catarifrangente (reflexní vesta) – Část vrchního oblečení, mající na sobě světlo odrážející plochy, aby na sebe osoba upozornila např. v nepřehledném úseku na silnici, při jízdě na kole atd.

Il giubbotto antiproiettile (neprůstřelná vesta) - Neprůstřelná vesta, má zabránit proniknutí projektilu na tělo postřeleného. Většinou vyrobená z kevlaru a protišokových vložek, které absorbují kinetickou energii.

U názvů *„giubbotto catarifrangente“* a *„giubbotto antiproiettile“* se jedná o víceslovná pojmenování atrubutivní, endocentrická, tzn., že tato spojení mají hlavu. Zde je hlava v obou případech vlevo (giubbotto) [N+A]$_N$ -> komponenty jsou tedy jméno a adjektivum a výsledkem je opět jméno. Případná flexe je aplikovatelná pouze na hlavu -> *giubbotti antiproiettile/catarifrangente*.

Il giubbotto di salvataggio (záchranná vesta) – taktéž „*giubotto* salvagente“ je záchranná vesta, vyplněná pěnovým materiálem, se zapínacími popruhy a reflexními pásy.

V tomto případě jde stejně jako u názvu „cuffia di bagno“ o víceslovné pojmenování subordinační, endocentrické [N+P+N]$_N$ kdy je součástí schématu jméno (hlava) + předložka + jméno a výsledkem je také jméno. Opět je možné modifikovat pouze hlavu (giubbotto di salvataggio– giubbotti di salvataggio)

Pokud budeme brát v potaz druhou možnost vyjádření záchranné vesty – *„giubotto salvagente“*, pak se také bude jednat o víceslovné pojmenování subordinační, endocentrické, ale ve schématu [N+N]$_N$, kde *giubbotto* vystupuje jako hlava a *salvagente* jako její argument. Vztah mezi nimi je pak vztah predikátu a komplementu. Také zde je možná flexe pouze u hlavy -> *i giubbotti salvagente*.

Samostatný název *„salvagente“* je verbonominální kompozitum [V+N]$_N$, tzn. kompozitum subordinační exocentrické, takže nemá hlavu a vztah mezi verbem a jménem je vztah přísudku a předmětu přímého.

La cacciatora (lovecká bunda) – Typ pánské bundy pro myslivce. Je sportovního střihu, vyrobená z manšestru, má dlouhé rukávy s podšívkou nebo bez, mnoho kapes a zapíná se vpředu na knoflíky nebo zip.

Název tohoto oděvu je takzvané substantivizované adjektivum. Adjektivum cacciatore – lovící. Přídavné jméno „cacciatore" je derivací od slovesa CACCIARE – lovit.

Il costume di bagno (plavky) – Dámský i pánský oděv určený ke koupání. Plavky mohou být ve formě koupacích šortek, slipové (především pánské) a pro dámy mohou býti plavky vcelku, dvoudílné, monikiny, tankini nebo tanga. Základními materiály pro jejich výrobu jsou především lykra, lastex a další elastické materiály, které dobře přilnou na tělo.

- *Bikini (due pezzi)* – Druh plavek tvořený z podprsenky a kalhotek, Podprsenka může být z jednoho pruhu látky, trojúhelníkového tvaru, korzetová atd. Kalhotky mohou být tanga, nohavičkové atd.
- *Monopezzo intero* – Typ plavek jejichž vrchní a spodní díl je spojen dalším kusem látky vpředu. Jsou bez nebo s ramínky, s výstřihem čtvercovým, kulatým, nebo špičatým a s vykrojením na bocích. -> substantivum + specifikační komplement
- *Monopezzo olimpionico* – Plavky vcelku, jejichž střih podporuje vykonání specifických pohybů v plaveckých sportech. Olympijské plavky jsou vyrobené z lykry, která podporuje pohyb atletů ve vodě, jak uvádí technicko-kreativní slovník Modabolario. Zde se jedná o substantivum + specifikační komplement.

Slovní spojení ***costume di bagno*** je víceslovným subordinačním endocentrickým pojmenováním $[\underline{N}+P+N]_N$ (jméno + předložka + jméno = jméno) s hlavou vlevo, což znamená, že pouze substantivum ***costume*** může být modifikováno do množného čísla (plurálu). Pokud jde o substantivum ***costume***, jde původem o slovo vulgární latiny (COSTUME /neutrum/) a následně klasické (CONSUETUDĬNE/maskulinum/ -> zvyk). U substantiva ***bagno*** jde o derivaci z latinského slova BALNEUM (m).

4.4.2. Dolní části oděvu

I pantaloni da sci (oteplovačky) – Oteplovačky, rourového typu z pružného flanelového materiálu, často s popruhem přes chodidlo.

I pantaloni da torero (toreadorské kalhoty) – Velmi přiléhavé kalhoty s velmi vysokým pasem, často až pod poprsí. Byly nošeny především toreadory při koridě, ale později se začaly objevovat i na přehlídkových molech.

I pantaloni da equitazione (jezdecké kalhoty) – Kalhoty, vyrobené z pružných materiálů. Jsou velmi těsné, aby se daly vtěsnat do jezdeckých bot. Na vnitřních stranách bývají pokryty dančí kůží. Používají se pro jízdu na koni.

U posledních tří názvů se shodně jedná o víceslovné subordinační endocentrické pojmenování s hlavou vlevo $[\underline{N}+P+N]_N$. Tudíž jsou teoreticky možné modifikace pouze jména ***pantaloni***. V případě substantiva ***pantaloni*** je ale jakákoliv modifikace do plurálu nemožná, jelikož se jedná o substantivum pomnožné (má množný tvar i pro vyjádření singuláru). Pokud jde o substantivum ***„sci“***, tak to je původu norského. V současné norštině SKI, které je derivací ze staronorského SKÍTH, neboli „kus dřeva“.

4.4.3. Doplňky

La cuffia di bagno (koupací čepice) – Koupací čepice, dámská i pánská pokrývka hlavy, těsně obepínající hlavu. Je vyrobena z elastického materiálu, nebo gumy a určena k plavání.

Název ***CUFFIA*** je převzato z pozdní latiny CUFFIA(M), které ale pravděpodobně má svůj původ v němčině. V případě celého slovního spojení ***CUFFIA DI BAGNO*** se jedná o víceslovné pojmenování, konkrétně o subordinační – endocentrické $[\underline{N}+P+N]_N$ s hlavou vlevo (tzn. <u>jméno</u> + předložka + jméno -> výsledným produktem je taktéž jméno). V případě kombinací endocentrických je modifikace možná pouze u složky, která je hlavou. V tomto případě můžeme tedy dát do plurálu pouze jméno CUFFIA - CUFFIE.

5. SHRNUTÍ

Pokud shrneme veškeré názvy v této práci, kterými jsme se zabývali, dojdeme následujícím výsledkům:

Z latiny bylo do italštiny převzato 13 názvů a to:

la toga, la tunica, gli zoccoli, la camicia, la pellegrina, l'impermeabile, la gonna, le mutande, i pedule, le calze, il capello, la conchiglia

Jako slovotvorné prostředky byly použity *derivace*, *kompozice* a *víceslovná pojmenování*. Pomocí derivace pak bylo utvořeno celkem 17 slov prostřednictvím různých sufixů a prefixů:

SUFIX ***–ETTO*** -> celkem 7 slov (*la camicetta, la maglietta, gli stivaletti, la bombetta, la borsetta, il fazzoletto, la paglietta*

SUFIX ***–ONE*** -> celkem 2 slova (*il maglione, il giaccone*)

SUFIX ***–AGLIO*** -> celkem 1 slovo (*la vestaglia*)

PREFIX ***MINI-*** -> celkem 1 slovo (*la minigonna*)

PREFIX ***MAXI-*** -> celkem 1 slovo (*la maxigonna*)

SUFIX ***–INO*** -> celkem 1 slovo (*i pantaloncini*)

SUFIXY ***–ETTO + -ONE*** -> celkem 1 slovo (*i calzettoni*)

PREFIX ***SOTTO-*** -> celkem 2 slova (*la sottogonna, la sottoveste*)

Pomocí kompozice bylo utvořeno 10 názvů a z celkem šesti druhů kompozit byly v této práce přítomny dva:

Kompozita ***SUBORDINAČNÍ – EXOCENTRICKÁ***, z kompozit nejvíce zastoupený druh – *il prendisole, il reggiseno, gli infraditi, i doposci, il passamontagna, il paraginocchia, le paraspalle, il paragambe, il paradenti*

Kompozita ***KOORDINAČNÍ – ENDOCENTRICKÁ*** – zde bylo pouze jedno kompozitum -> *la calzamaglia*

Dále byla jako slovotvorný prostředek použita víceslovná pojmenování a z celkového počtu šesti druhů se v této práci vyskytly druhy dva:

Víceslovná pojmenování ***SUBORDINAČNÍ – ENDOCENTRICKÁ*** – celkový počet tohoto

druhu je 20:

I sandali mare, La scarpetta da ballo, i bottoni a pressione, i pantaloni hockey,

la cuffia da bagno, il costume di bagno, i pantaloni da sci, i pantaloni da torero, i pantaloni da

equitazione, gli stivali da combattimento, il paragambe portiere, i guanti presa, i guanti respinta, l'abito a tubino, l'abito da gran sera, l'abito da sera, l'abito da sposa, i pantaloncini scaldamuscoli, la scarpa da calcio, la giacca alla cavallerizza

Druhým typem víceslovných pojmenování jsou ***ATRIBUTIVNÍ – ENDOCENTRICKÁ*** – počet názvů u tohoto druhu je 6:

I sandali fratino, il giubbotto catarifrangente, il giubbotto antiproiettile, la tuta mimetica, La maglia calcio, la maglia arbitro

Poslední komplementem italské slovní zásoby v této bakalářské práci jsou ***VÝPŮJČKY***. Převážná většina výpůjček byla z francouzštiny a provensálštiny (galicismy). Celkový počet těchto výpůjček byl 10.

il corsetto, la canotta, la giacca, i pantaloni, il bottone, la tuta, la felpa, i pattini, la marsina, il ventaglio

Druhou a třetí nejobsáhlejší skupinou výpůjček byly výpůjčky z angličtiny a z němčiny, kdy anglicismy byly 4 a germanismy taktéž:

AJ - *il pigiama, i jeans, i bikini, il bomber*

NJ – *le bretelle, la scarpa, gli stivali, i guanti*

Na čtvrtém a pátém místě jsou výpůjčky z arabštiny a japonštiny, které mají shodně po dvou slovech:

ARABŠTINA – *il camice, le babbucce*

JAPONŠTINA – *il chimono, l'obi*

Výpůjčky z řečtiny a perštiny jsou pouze dvě. Z každého jazyka jedna:

ŘEČTINA – *i sandali*

PERŠTINA – *il scialle*

Poslední kategorií výpůjček jsou výpůjčky z ostatních jazyků, které zahrnují chorvatštinu, langobardštinu, baskičtinu a jazyk kmene Algonkinů a celkový počet jsou 4:

La cravatta, lo zaino, il basco, i mocassini

Kromě výše zmíněných slovotvorných prostředků a prvků slovní zásoby zde byly také názvy, kde mezi dvěma substantivy byla předložka a druhé substantivum fungovalo jako specifikační komplement:

I bottoni metalici, i bottoni di ceramica, i bottoni di stoffa, i bottoni di corozo, i bottoni di vetro

Posledním prvkem byla tři substantivizovaná adjektiva:

La cacciatora, gli occhiali, gli orecchini

Celkově tedy bylo použitu 99 výrazů a dle nejpočetnějších po nejméně rentabilní je řadím takto:

VÍCESLOVNÁ POJMENOVÁNÍ – 26

VÝPŮJČKY – 24

DERIVACE – 17

LATINA – 13

KOMPOZICE – 10

SPECIFIKAČNÍ KOMPLEMENT – 6

SUBSTANTIVIZOVANÉ ADJEKTIVUM – 3

Pro lepší orientaci vyjádřím toto shrnutí také v grafech. První graf bude obecný, druhý se bude týkat pouze derivace a poslední výpůjček. Grafy pro ostatní typy složení slovní zásoby nejsou z hlediska přehlednosti nutné.

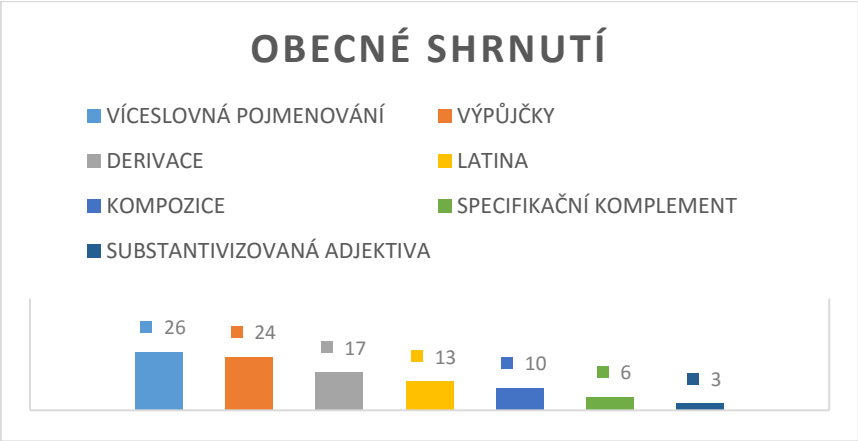
OBECNÉ SHRNUTÍ
VÍCESLOVNÁ POJMENOVÁNÍ
VÝPŮJČKY
DERIVACE
LATINA
KOMPOZICE
SPECIFIKAČNÍ KOMPLEMENT
SUBSTANTIVIZOVANÁ ADJEKTIVA
26
24
17
13
10
6
3

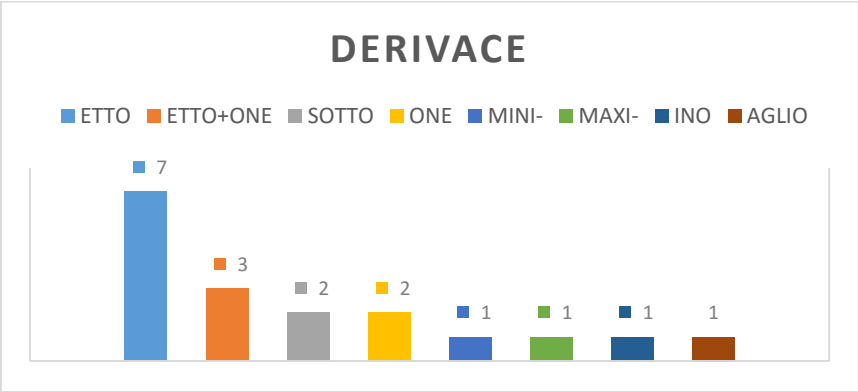
DERIVACE
ETTO
ETTO+ONE
SOTTO
ONE
MINI-
MAXI-
INO
AGLIO
7
3
2
2
1
1
1
1

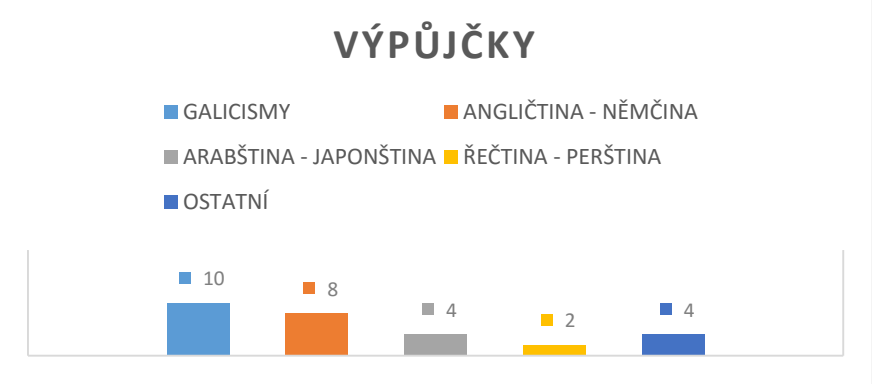
VÝPŮJČKY
GALICISMY
ANGLIČTINA - NĚMČINA
ARABŠTINA - JAPONŠTINA
ŘEČTINA - PERŠTINA
OSTATNÍ
10
8
4
2
4

6. SLOVNÍČEK

L'abito – šaty, oblek

l'abito a tubino – pouzdrové šaty

l'abitio da gran sera – večerní róba

l'abito da sera – šaty na večírek

l'abito da sposa – svatební šaty

le babbucce – bačkory, papuče

le ballerine – baleríny

il basco – baret

i bikini - bikiny

il bomber – těžká vojenská bunda

la bombetta - buřinka

la borsetta – taštička, malá kabelka

il bottone - knoflík

il bottone a pressione – patentka, patentní knoflík

i bottoni metallici – kovové knoflíky

i bottoni di ceramica – keramické knoflíky

i bottoni di stoffa – látkové knoflíky

i bottoni di corozo – knoflíky z přírodní slonoviny

i bottoni di vetro – skleněné knoflíky

le bretelle – kšandy, šle

la cacciatora – lovecká bunda

la calza - punčocha

la calzamaglia – spodky, podvlíkačky, punčocháče

la calzatura – obuv

le calze a rete – síťované punčocháče

le calze con la riga – punčocháče se švem na zadní straně

le calze mezzo dito – punčocháče s posílenou částí v oblasti prstů

i calzettoni - podkolenky

il camice - plášť

la camicetta – košilka, halenka, blůzka

la camicia – košile

il camice - plášť

la canotta - tílko

il cappello – klobouk, čepice, pokrývka hlavy

il collo – krk, límec

la conchiglia – suspenzor

il corozo – přírodní slonovina (materiál pro výrobu knoflíků získaný z palmovníku)

il corsetto - korzet

il costume – kostým, oděv, kroj

il costume di bagno - plavky

la cravatta – kravata, vázanka

la cuffia da bagno – koupací čepice

i doposci - sněhule

il fazzoletto – kapesník

la felpa – mikina

la giacca – sako, bunda, kabátek

la giacca a vento – větrovka, anorak

la giacca alla cavallerizza – jezdecká bunda

la giacca monopetto a due bottoni – sako s jednořadým, svislým uspořádáním dvou knoflíků

la giacca monopetto a tre bottoni – sako s jednořadým, svislým uspořádáním tří knoflíků

la giacca doppio petto – sako s dvouřadým, svislým uspořádáním knoflíků

la giacca doppio petto collo a lancia – sako s dvouřadým, svislým uspořádáním knoflíků se špičatou klopou

la giacca corta collo a scialle – krátké sako se šálovým límcem

il giaccone - větrovka

il giubotto antiproiettile – neprůstřelná vesta

il giubotto catarifrangente – reflexní vesta

il giubotto di salvataggio – záchranná vesta

la gomma – guma, pryž

la gonna – sukně

la gonna ad anfora – sukně ve tvaru amfory

la gonna a balze – volánová sukně

la gonna a mezza ruota – kolová sukně poloviční

la gonna a pantalone – kalhotová sukně

la gonna a pieghe diritte – sukně s rovnými

la gonna a pieghe svasate – sukně se záhyby

la gonna a portafoglio – zavinovací sukně

la gonna svasata – sukně do tvaru písmene „V“

la gonna a tubo – rourová (úzká) sukně

la gonna a ¼ di ruota – kolová sukně čtvrteční záhyby do tvaru písmene „V“

i guanti – rukavice

i guanti presa – lapačky

i guanti respinta - vyrážečky

l‘himation - himation

il chimono - kimono

il chitone - chitón

impermeabile - nepromokavý

l‘indumento – oděv

gli infraditi – žabky, vietnamky

l’intimo funzionale – funkční spodní prádlo

la maglia calcio – fotbalový dres

la maglietta - tričko

il maglione - svetr

la marsina – frak, žaket

la maxigonna - maxisukně

la minigonna - minisukně

i mocassini – mokasíny

i mocassino invernali – zimní typ mokasín

i mocassini estivi – letní typ mokasín s nízkým podpatkem

la moda - móda

le mutande – dámské spodní kalhotky

gli occhiali - brýle

gli orecchini – náušnice

la paglietta - slamák

i pantaloncini – kraťasy, šortky

i pantaloncini scaldamuscoli – oteplovací šortky

i pantaloni - kalhoty

i pantaloni a Campana - zvonáče

i pantaloni alla cinese – kalhoty čínského typu

i pantaloni all'odalisca – harémové kalhoty

i pantaloni a sigaretta - slimky

i pantaloni a trombetta – trubkovité kalhoty

i pantaloni alla turca - mrkváče

i pantaloni Capri - Capri

i pantaloni da equitazione - jezdecké kalhoty

i pantaloni da sci – podvlíkačky, oteplovačky

i pantaloni da torero – toreadorské kalhoty

i pantaloni con risvolto – kalhoty s lemem ohrnutým nahoru

i pantaloni hockey – hokejové kalhoty

il paradenti – chránič zubů

il paragambe – chránič nohou

il paragambe portiere - betony

il paraginocchia – chránič na kolena

il passamontagna – kukla na hlavu

i pattini - brusle

i pedule - sněhule

la pelle - kůže

la pellegrina – pelerína, krátký plášť

la pelliccia - kožich

il peplo - peplos

il pigiama - pyžamo

il prendisole – letní šaty na ramínka

il reggiseno – podprsenka

il reggiseno a balconcino – balkonetová podprsenka

il reggiseno a bustino – podprsenka se širokým pásem pod košíčky

il reggiseno a carioca – podprsenka bez košíčků

il reggiseno incrociato – podprsenka s košíčky ve tvaru trojúhelníku

il reggiseno per allattamento – podprsenka na kojení

il sandalo – sandál

i sandali da lavoro – pracovní, robustní sandály

i sandali con fibbia – sandály s provázaným vrškem obuvi

i sandali giglio – sandály s dvěma otvory v přední části

i sandali mare – sandály do vody

i sandali fratini – sandály s dvěma širokými popruhy přes nárt a popruhem přes achillovku.

la scarpa – bota, střevíc

le scarpe da calcio - kopačky

le scarpette da ballo – piškotky

le scarpette a ballerina – balerínky

il scialle - šála

la sottogonna - spodnička

la sottoveste – spodní košilka

gli stivali – kozačky

gli stivali da combattimento - kanady

gli stivali di gomma – holínky

gli stivaletti – kotníková obuv

svasato – rozšířený, do zvonu

la toga - tóga

la tunica – tunika

la tuta – souprava

la tuta mimetica - maskáče

il ventaglio - vějíř

la vestaglia - župan

lo zaino - batoh

gli zoccoletti – dřeváky

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se zabývala lexikem z oblasti módy v italštině, každý název jsem stručně popsala a v některých případech jsem uvedla i historický původ. Dále jsem rozebrala jednotlivé komponenty složení italské slovní zásoby a v průběhu celé bakalářské práce jsem se zabývala slovotvornými prostředky v současné italštině.

V praktické části této bakalářské práce jsem nejprve stručně uvedla názvy z historických období a různých kultur, kde jsem taktéž určila o jaký slovotvorný prostředek, nebo o jaký komponent italské slovní zásoby se jedná. Poté následovala nejširší kapitola, ve které jsem uvedla největší počet názvů oděvů, které se v současné italštině používají a určovala jsem jejich původ, či slovotvorný proces, pomocí kterého vznikly. V návaznosti na tuto kapitolu jsem uvedla kapitolu čtvrtou, která se zabývá oděvy ze specifických odvětví.

Předposlední kapitolou je shrnutí, kde jsem uvedla veškeré dosažené výsledky, které jsem v této bakalářské práci vypracovala. Pro větší přehlednost jsem uvedla i grafické znázornění dosažených výsledků.

Závěrem je pak slovníček, který se svým obsahem vztahuje k tématu této bakalářské práce.

RIASSUNTO

In questa tesi di laurea mi sono occupata del lessico nell'area della moda in italiano. Ho descritto brevemente ogni nome e in alcuni casi ho indicato anche l'origine storica. In seguito ho indicato i componenti della struttura del vocabolario italiano e nel corso di tutta la tesi di laurea mi sono occupata dei mezzi costituenti nell'italiano contemporaneo.

Nella parte pratica di questa tesi ho brevemente indicato i nomi dei periodi storici e delle culture diverse e ho anche determinato di quale mezzo costituente o di quale componente del vocabolario italiano si parla. In seguito c'è il capitolo più ampio dove ho indicato il maggior numero dei nomi degli indumenti che si usano nell'taliano contemporaneo dove ho determinato la loro origine e la loro natura morfologica. Il quarto capitolo si occupa della terminologia degli indumenti che fanno parte di vari settori specifici.

Il penultinmo capitolo riassume i risultati ottenuti e elaborati in questa tesi. Viene allegata anche la rappresentazione grafica dei risultati ottenuti.

In conclusione si trova il glossario di tutti i termini descriti in questa tesi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy:

Descamps, Marc-Alain, ***Psicologia della moda***, 1981 Řím

Donnanno, A., ***Modabolario – Dizionario tecnico-creativo***, 2011 Milano

Hamplová, S., ***Mluvnice italštiny***, 2004 Praha

Kybalová, L. ***Od „zlatých* dvacátých“ po Diora,** 2009 Praha

Kybalová, L. ***Dějiny odívání: Renesance (15. a 16. stol.)***, 1996 Praha

Kybalová, L. ***Dějiny odívání: Baroko a Rokoko***, 2000 Praha

Lingea s.r.o., ***Lingea velký slovník, italsko-český a česko-italský,*** 2015 Brno

Máchalová, J. ***Budiž móda: průvodce dějinami módy 20. století.*** Vyd. 1. 43 s Praha 2012

PERFEKT, a. s., ***Ilustrovaná encyklopedie odívání od tógy pro krinolínu***, 2009 Bratislava

Rocca, F. ***Legendy módy: 20 ikon, které změnily dějiny odívání,*** 2013

Štichauer, P. ***Tvoření slov v současné italštině***, 2007 Praha

Internetové zdroje:

Blog Oscalito

http://blog.oscalito.it/?p=171

Dizionario Etimologico

http://www.etimo.it/

Dizionario della moda e del tessile

http://europascuole.com/servizi/cdmoda.htm

Illustrated Fashion Dictionary a cura di Sonia Perfetti e Valeria Borsari

http://fashion.logosdictionary.org/fashion/fashion_dict.home

Kimos

http://www.kimos.eu/t-shirt-storia-maglietta.html

Maribert buttons&accessories

http://www.maribert.it/download/corozo.pdf

Sapere.it

http://www.sapere.it/sapere.html

Treccani

http://www.treccani.it/